SPERANŢELE LITERATURII

BOGDAN IVAN

Marele prozator S.W. (W de la William) se îndreptă spre aparatul telefonic şi îl deschise. Acesta începu imediat să ţîrîie. Mereu se întîmplă aşa, gîndi el, de cîte ori îmi apare un nou roman, sună ca la gară – precis că vor să-mi propună ecranizarea, aşa, peste noapte.

— Alo, da, se răsti.

— Buna dimineaţa, maestre...

Bună dimineaţa era o formulă cam forţată, avînd în vedere că amînase ore întregi ceremonia deschiderii telefonului, ştiind din experienţă ce-l aştepta.

— Mda Presupun: sînteţi casa de filme RTK, aţi citit cu interes ultimul meu roman şi...

— Aăă, nuu...

— Nu? Atunci aţi greşit numărul.

Marele S.W. era convins ca n-avea cum să-i telefoneze cineva în această zi decît în legătură cu vreun blestemat de scenariu. Şi nu se înşela:

— Sînt de la casa de filme Z maestre şi, într-adevăr, n-am lăsat din mînă noua dumneavoastră carte...

— Formidabilă, nu-i aşa?

Cel ce telefona păru o clipă descumpănit, fiindcă pînă acum scriitorul afişase o modestie deosebită, chiar exagerată.

— Ce subiect de film, nu-i aşa? continuă el.

— Da! Cartea e aproape un scenariu maestre, e atît de uşor de ecranizat! Va fi o producţie formidabilă, o superproducţie. Vă asigurăm cei mai buni actori...

— Da?

S.W. gîndea că ziua începe conform sumbrelor lui previziuni; o să se plictisească groaznic.

— Acceptaţi?

— După cîte înţeleg casa de filme Z îmi face o propunere serioasă?

— Da, putem discuta despre asta, o lăsă mai moale celălalt.

— Ei bine, banii nu mă interesează deloc şi m-am lăsat de filme acum zece ani.

— Cum, maestre...

Scriitorul regreta că nu putuse fi mai evaziv. I se întîmplase să constate că tocmai refuzurile nete îi fac pe producători insistenţi.

— Nu, nu pot, regret. Nici cartea asta nu va fi ecranizată, cum n-au fost nici celelalte romane ale mele din ultimul timp.

— Da, „Cucerirea Constantinopolului” şi „Reconquista” sînt cărţi formidabile, am vrea să le aducem şi pe ele pe ecran... Am putea discuta.

— Nu.

— Dar toată lumea aşteaptă un film după o operă de-a dumneavoastră!

— Exageraţi, desigur.

— Nu exagerez, cum vă puteţi închipui?! Aţi adus mari servicii literaturii, dar să ştiţi că puteţi fi acuzat de obstrucţionarea repetată a cinematografiei...

Asta era bună, ca şi cum propria lui operă nu îi aparţinea.

— Ştiţi, romanele dumneavoastră au intrat în patrimoniul omenirii şi...

Era clar, o luase pe oratorie. S.W. puse uşor receptorul lîngă telefon. Nu se îndoia, ultima sa carte va avea succes, mare succes. Popularitatea sa, oricum maximă, era alimentată şi de continuul său refuz de a-şi vedea opera pe ecran panoramic şi în culori.

„Pacea de la Schönbrunn” era o minunată frescă, spuneau criticii în ziarele de dimineaţă, a începutului de veac XIX. Autorul construia, în stilul său grandios, sute de personaje şi mii de situaţii imprevizibile, pe fundalul unor bătălii uriaşe ca Austerlitzul, Jena, Friedland sau Wagram. Romanul era, într-adevăr, un scenariu mascat, mai spuneau criticii, remarcînd că toată opera marelui William era plină de ample şi amănunţite descrieri, care ar fi putut foarte uşor să fie convertite în indicaţii scenografice şi regizorale. De altfel, romanul avea cam două mii de pagini, fenomen de asemenea specific autorului, care descria cu minuţiozitate fiecare gest al eroilor săi. Ce-i drept, nu îşi bătuse propriul record. Era considerat celebru un capitol dintr-o carte mai veche în care, pe circa trei coli tipografice, Eisenhower, personajul central al întregii proze, înghite o pastilă, avînd migrenă. Trebuie menţionat faptul că generalul era singur într-o cameră cenuşie, cu un bec atîrnînd din tavan şi o masă metalică în mijloc, astfel încît atenţia scriitorului se opreşte exclusiv asupra gestului. În plus, capul îl durea atît de tare pe comandantul suprem al forţelor aliate, încît era complet golit de gînduri.

S.W. era considerat drept părintele unui nou tip de roman care era şi arhirealist şi fantastic în acelaşi timp.

Îşi începuse seria cu „Noaptea Sfîntului Bartolomeu”, pentru care luase ulterior numeroase premii. Această opera avea cam cinci sute de personaje, mai mult sau mai puţin principale, toate cu părul roşu şi 1,95 m înălţime. Lumea a fost şocată de formidabila metaforă pe care a bănuit-o aici, critica a aplaudat îndelung, dar nimeni nu s-a încumetat să spună ce naiba putea să însemne, în fond, asta.

Scrisese şi romane S.F., ocazie cu care se remarcase gustul pentru insolit al marelui scriitor. El nu imaginase bătălii spaţiale, prea uşor de trucat, cum declarase într-un interviu, ci cohorte întregi de mutanţi, cu o gestică atît de complexă, încît a atras protestele sindicatului actorilor, pe motivul că vor trebui să preia ei rolurile, automatele fiind prea rudimentare. S.W i-a liniştit, anunţînd categoricul său refuz de ecranizare a lucrărilor pe care le semnează.

Ridică în sfîrşit telefonul şi îl auzi pe producător argumentînd în continuare. Spuse un la revedere cam răstit şi închise. Aparatul zornăi din nou. Ar fi putut să nu răspundă, dar se gîndi că o fi un coleg de litere, care doreşte să-l felicite călduros. De obicei foloseau telefonul, altfel fiind dificil de ascuns figura mohorîtă pe care-o aveau în momentul înşirării laudelor obligatorii.

— Alo, maestrul S. William?

Vocea tremura puţin. Iata unul pe care nu-l cunoştea.

— Da.

— Mă numesc B.J. şi sînt un scriitor debutant; aş fi fericit dacă mi-aţi putea da cîteva îndrumări... Legate de viitorul literaturii.

Marele W. se înduioşă.

— Bine, nu prin telefon însă, vino la domiciliul meu. Şi-i dădu adresa.

Debutantul sosi într-un minut. Ţinea strîns în mînă un manuscris subţirel.

Se aşezară, iar marele S.W. îi spuse brusc:

— Eşti un favorizat al soartei, bucură-te.

Apoi se încruntă, împunse aerul cu degetul şi întrebă:

— Ascultă, care crezi că e viitorul omenirii?

— Viitorul? Eu ştiu...

Micul scriitor nu prea pricepea unde vroia maestrul să ajungă. Venise după cîteva îndrumări legate de practica scrisului, aşa că nu se aştepta la dezvăluiri cosmice.

— Poate colonizarea spaţiului?

— Vrei să spui o continuă dezvoltare a realizărilor umane?

— Continuă?... Da... Adică, pînă la un punct.

— Pînă la un punct bine spus. Şi...

— Şi va începe o decădere a întregii civilizaţii, o degenerare a speciei, o lentă distrugere...

S.W. zîmbi: B.J. vorbea cam schematic, dar judeca, îşi punea mintea la lucru.

— Bun, cam aşa, dar de unde va porni această decădere? Cauzele ei nu pot fi asemănătoare cu cele ale Imperiului roman sau ale celui mongol, nu-i aşa? E vorba totuşi de omenire în întregul ei, nu?

Învăţăcelul îşi ridicase ochii spre tavan, aşa gîndea mai bine. Încerca să fie la înălţime, dorea să clădească un raţionament frumos, care să-l mulţumească pe magistru. Nu se mai mira că discuţia pornise atît de ciudat şi luase o turnură neaşteptată.

— În vechime, continuă el, imperiile cădeau înlocuite de alte imperii, cu sînge proaspăt. Dar în viitor omenirea n-o să fie înlocuită de nimic dacă se prăbuşeşte şi dispare total... Ce crezi?

Tînărul J. îşi îndreptă privirea spre el:

— Poate vom fi înlocuiţi de o altă civilizaţie? De roboţi? De marţieni?

— Nu neapărat, spuse S.W. amuzat.

— Venusieni? Plutonieni?

— Nu.

— Altă civilizaţie non-umană?

— Nu. Sau poate da, dar nu asta e problema. Vreau cauza, ridică ei tonul.

Sărmanul B.J. privi iar lustra.

— Deci, vor dispărea şi locul va fi sau nu gol. Raţionament: cauze externe lipsă, rămîn cauzele interne. Se avîntă: lupte între tendinţe contradictorii?

— Nu, omenirea se va uniformiza.

Aici debutantul nu-şi putu stăpîni mirarea:

— De unde ştiţi? V-a spus cineva?

— Nu, ha, ha, ha, nu mi-a şoptit asta nici un călător temporal, dar aşa se va întîmpla. E logic.

— Bine, dar vor fi formidabil echipaţi din punct de vedere tehnologic. Vor putea supravieţui măcar în mod artificial. Sau... li se vor termina sursele de energie?

Era convins că de data asta o nimerise. Atotştiutorul mare scriitor l-a dezamăgit însă repede:

— E şi acesta un final, ce-i drept, dar e unul de rezervă. Sau, mai bine zis, va servi adevărata cauză.

— Adevărata cauză? Care?

S.W. ridică din umeri:

— O, una foarte simplă. Astăzi pare chiar ridicol de simplă, dar ea asigură propagarea civilizaţiei.

Tînărul se pocni cu palma pe frunte:

— Arta! strigă el, ca şi cum ar fi avut o revelaţie.

— Ce artă? îl dezamăgi din nou maestrul. Ce-i cu ea?

— Nu arta? Vreau să spun arta dispare, nu ştiu cum, sufletul sensibil al omului nu suportă şi...

Aici S.W. începu să zîmbească profesoral. Deşi punea începătorului problema într-un mod mai degrabă naiv, se întîmpla ca acesta să se apropie de răspuns din direcţia potrivită.

— O anumită ramură a artei, spuse. Cea mai comună azi, singura larg accesibilă în viitor. Acum oamenii în timpul lor liber vor să gîndească cît mai puţin, mai tîrziu nici n-or să mai poată gîndi.

— Filmul!

— Mda, evident, filmul va fi cauza. Arta asta mură-n gură. Ce-i drept, expresia e un pic exagerată şi se referă la o anume categorie de producţii, dar deja acestea reprezintă cea mai mare parte.

— Pricep, zise B.J., încercînd să-l facă pe marele scriitor să continue, filmul va monopoliza arta, fiind cea mai uşoară formă de percepţie a ei. Ceea ce le va lipsi oamenilor atunci nu va fi ceva absolut necesar pentru receptarea peliculelor.

— În principiu, azi lucrurile nu stau aşa. Dar... Imaginează-ţi un ins mărginit privind o pictură abstractă. Nu va pricepe ce legătură e între liniile acelea paralele, bizar colorate şi titlul: „Transhumanţă în peisaj montan”. De ce? Ce-i lipseşte?

— Imaginaţia, probabil, îndrăzni tînărul.

— Exact, bravo!

— Cum?

B.J. nu pricepea:

— Vreţi să spuneţi că lipsa imaginaţiei va putea distruge lumea?

— Da, într-un mod foarte subtil. De altfel, întreaga mea operă e dedicată răzbunării acestei implacabile desfăşurări.

— Cărţile dumneavoastră?!

— Literatura – mult prea dificilă pentru ei; cărţile nu vor fi accesibile

decît unui număr mic de indivizi, care se vor grupa în scenarişti şi regizori... Ei se vor strădui să tălmăcească romanele altor epoci în filme uşor de înţeles, care să ofere ceea ce oamenii de atunci vor dori: o acţiune desenată gros, nu doar schiţată, ca în filmele bune de azi. Explicitarea va ţine loc de imaginaţie. Vor crede că ceea ce le-a dispărut, mai au încă.

— Dar altceva – nu filmul, nu arta – nu le poate oferi iluzia imaginaţiei?

— În viaţa aceea computerizată? O mică idee anapoda şi toată lumea lor e scurtcircuitată.

— Şi asta semnifică logic, nu-i aşa, că, printre altele, nu se vor mai scrie cărţi!

— Nici una.

— Şi o să se ecranizeze mult?

— Foarte mult!

— Foarte mult?

— Foarte, foarte mult.

— De ce?

— Tinere, ţi-am mai spus. Ei nu vor conştientiza fenomenul. Simt că se duc de rîpă, imaginaţie n-au, aşa că se îndoapă cu cît mai mult din ceea ce am convenit că putem numi iluzia imaginaţiei.

— Aha, dar spuneaţi ceva de opera dumneavoastră, operă închinată prevenirii acestui deznodămînt. Salvării literaturii. Cum putem face asta? Care sînt speranţele literaturii?

Discipolul se entuziasmase, dar S.W. îi tăie avîntul:

— Domnule, eu nu mi-am propus să salvez literatura...

Linişte. Multă vreme.

— Cum adică? bîigui în cele din urmă B.J.

— Da, eu nu salvez literatura, ci onoarea ei.

— Asta are vreo legătură cu mania..., cu procedeul dumneavoastră al supradimensionării romanului?

— Exact, ţi-ai dat seama? Nu-i aşa că e teribil?! Închipuieşte-ţi: omenirea intră în perioada non-imaginaţiei. Filme, filme! Cărţi nu se mai scriu. Scenarii originale, de unde? O singură soluţie: ecranizarea vechilor romane. Tuturor romanelor. Tehnologie au, ce-i drept. Filme! Sînt conştienţi că energia se consumă, că nu au multe resurse, deci folosesc întîi cărţile mai uşor de dramatizat. Pînă la urmă se termină şi romanele simple şi fondurile studiourilor. Mai sînt doar cîteva cărţi, ale mele. Vor fi singurele rămase, cu siguranţă, pentru că se vor fi speriat de numărul uriaş al personajelor. Dar vor trebui ecranizate şi ele, n-au ce face. Şi aceasta va fi lovitura de

graţie: ultimele resurse ale cinematografiei vor fi înghiţite de montajele mele cu mii de actori şi zeci de mii de figuranţi. Vor face totul absolut inconştient, ca în transă. Falimentul general va veni cu „Timpul împăraţilor Otto”, să zicem, a patra mea carte, sau cu „Attila”, cea de a noua.

— Şi care e consolarea?

Marele scriitor se aştepta la întrebare.

— Gîndeşte-te la celelalte civilizaţii ale universului care ne vor urmări evoluţia; vor învăţa din mărirea şi decăderea noastră. Iar pămîntenii din viitor vor pătimi în cel mai plăcut mod cu putinţă.

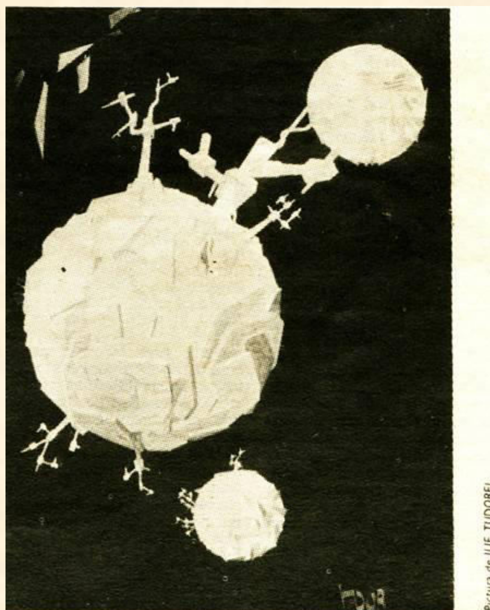
— De aceea, nu permiteţi filme după cărţile dumneavoastră...

— Mda, azi ar putea fi relativ uşor ecranizate. Mai tîrziu, însă, ele vor provoca agonia acestui monstru care e cinematografia. Şi ne vor asigura onoarea, nouă scriitorilor, răzbunînd inconştienţa celei de a şaptea arte.

Cînd S.W. rămase singur, scoase din bibliotecă o ediţie bibliofilă a „Istoriei universale” de H.G. (G – de la Gibbson) şi o deschise la nimereală.

— Da, noua mea carte se va numi, să vedem.. „Pizarro şi Atahualpa”. Ce măcel grandios. Ridică receptorul telefonului şi comandă la Biblioteca centrală toate cărţile privind subiectul.

Afară, lîngă o gură de canal, un tînăr rupea cu migală foile unui manuscris subţirel. Cine-ar fi putut ghici că e atît de uşor să risipeşti speranţele literaturii?

Pictura de ILIE TUDOREL